

EG MEINI TAÐ

Tað lívsnoktandi líkheitsprinsippið

Durita Holm skrivar

Nú havi eg búið tvey ár í Oslo og um eina viku flyti eg higani, tíðin er komin til nýggjar avbjóðingar. Nú tá eg fari higani, havi eg hugsað mitt um, hvussu Oslo-mentan og Oslo-búgvar eru. Eg eri komin til ta niðurstøðu, at teir eru seigligir, sunnir, rættuliga innanbundnir og ganga høgt uppi líkheit. At øll í Noregi skulu vera líka, er sjálvandi gykl, men ikki minni týðningarmikið av tí orsök. Avleiðingarnar av líkheitsprinsippinum eru haraftur-ímóti ikki gykl, tær kunnu eygleiðast í atferðini.

Ein av avleiðingunum er jantelógin sum Aksel Sandemose á sinni orðfesti við stóði í tí litlu norsku bygðini Jante. Um øll skulu vera líka, er ikki pláss fyri tí kreativa øðrvísinum, fyri hoppi og sprelli. Líkheitin verður eitt slag av fongsli sum steingir fyri hugflognum. Eg hugsi tó ikki, at hugflogið kann temjast, men líkheitin elvir til, at hugflogið ov sjálvdan kemur til sjónðar í atferð. Atferðin er tískil nokk so varislig, man má jú ansa eftir, at man ikki stingur seg burturúr flokkinum – eftur míni meting rimiliga keðiligt og lítið lívsjáltandi.

Hvussu er og ikki, so var eg seinasta leygardag vitni til, at norðmenn hava eginleikan at lata hugflogið og spontanitetin taka yvir.

Leygardagin var “musikkkens dag” her í Oslo. Ein dagur har níggiu allar vera settir upp úti ymsa staðni í býnum. Hvor allar hevir sín serstaka tónleik, og ymiskir tónleikabólkar spæla allan dagin og út á kvöldið og ikki at gloyma, alt er ókeypis.

Sólin skein, fólk vóru summarklodd og øl var til keyps – alt borgaði fyri einum góðum degi, men

eg var kortini bílsin yvir tað eg sá, yvir stemningin í býnum. Fólkíð í gøtunum smiltu til hvønn annan, tey flørtaðu ódult og vaggaðu meira í lendunum enn annars. Har sum tónleikurin var, stóðu hesir annars so stívu Oslo-búgvarnir og tenderaðu móti at vriggja lendar og herðar í takt við tónleikin og vóru ikki ræddir at hyggja tað mótsatta kynið beint í eyguni og halda eygnabránum við smáum skeivum smilum lúrandi í munnvikunum.

Vit byrjaðu dagin við rock, punk, funk og jazz og hildu, at betri stemning høvdu vit ikki upplivað í Oslo, men út á kvöldið fóru vit til “world-music” pallin, har tey spældu útlendskar rútmir, reaggie, salsa, samba etc. Um stemningurin var lívsjáltandi aðrastaðni í býnum, so var hann einki minni enn eggjandi her, á den frøði, saft og kraft.

Hví slíkur stemningsmunur kann man spyrja. Eg ivist ikki í, at tað var ikki bara tí, at tónleikurin var øðrvísi. Tað var eisini tí, at her vóru fólk úr øllum heiminum, sum gjørdu, at líkheitsprinsippið misti alla kraft. Sjálv kjarnan her var ólíkni, her var pláss fyri kreativiteti, hugflogi, hoppi og sprelli, eisini fyri Oslobúgvarnar.

Eg kann ikki lata vera at hugsa, at soleiðis sum fólk loystu tað mentunarlíku líkheitsspennitroyggjuna eitt sindur hendan dagin, soleiðis vildu tey gjarna verið oftari.

“Musikkens dag” var eitt vælkomnið høvi til at traðka út úr tí seigliga og inn í spontanitetin. Úrskurðurin er, at hóast Oslo-búgvar tykjast nokkso innstongdir, so hava teir hugin og evnini til opinleikan og heitar atferð. Tað er næstan synd, at teir ikki megna at spreingja tað lívsnoktandi líkheitsprinsippið eitt sindur oftari. Eg kann heldur ikki lata vera at hugsa um, hvussu tað man vera státt hesum viðvíkjandi í Føroyum?

1966: Peningur komin í ítróttin

Sosialurin hevði tann 18. juli í 1962 samrøðu við Niels Juel Arge, útvarpsstjóra, sum gramdi seg um, at ítróttarfeløgini vóru farin at krevja pengar frá útvarpinum fyri at varpa út dystir og kappingar

Niels Juel Arge varpar út kappróður umleið 1960. Í 1962 harmaðist hann um peningalig krøv frá ítróttarfeløgum fyri at útvarpa dystir

SOSIALURIN Í 75 ÁR

Eiríkur Lindenskov

Tað var til dystin millum B36 og TB í Gundadali sunnudagin 15. juli 1962, at blaðið hitti útvarpsstjórán, sum gekk »so herðabreiður millum áskoðararnar og ikki stóð við mikrofonini og varpaði út um allar Føroyar«, sum blaðið tekur til. Blaðið spyr hann, sum vera man, hví hann ikki útvarpar, tí hetta var ein avgerandi dystur um, hvørt tað fór at verða B36 ella KÍ, ið gjørdist føroyameistari.

– Jú, eg hevði ætlað mær at varpað út dystin, segði Niels Juel heldur firtin.

– Men nú tykist tað at ganga tann vegin, at ítróttur, ið hvussu so er her í Havn, er við at gerast ein peningaspurningur, og so greiddi hann blaðnum frá, at hann fyrr í vikuni hevði fingið at vita frá B36, at um hann skuldi varpa út dystin, so skuldi B36 hava viðurlag fyri tað.

Hetta helt útvarpsstjórín ikki vera beint, men hann visti á, at tað var ikki hann, sum gjørdi tað av. Hann hevði tí biðið um at

fáa hetta skrivliga frá B36, so hann kundi greiða avgerðina viðari til landsstýrið, sum síðani mátti gera av, um útvarpið skuldi gjalda ítróttarfeløgum pengar fyri at senda dystir. B36 gekk tá frá krávinum fyri hendan dystin, men tá var ov seint, segði Niels Juel Arge, og tí stóð hann millum áskoðararnar til dystin – til stóra undran fyri tey flestu.

Niels Juel Arge segði eisini blaðnum, at Havnar Róðrarfelag eisini hevði vent sær til hansara um at fáa pengar fyri, at útvarpið varpaði út kappróðurin á ólavssøku.

– Teir siga, at teir missa part av inntøkuni, tá vit varpa kappróðurin út. Eg havi biðið teir prógvað tað við tølum, men tað hava teir ikki gjørt. Eftir tí, sum

sum einki gevur einar 10.000 krónur í kassan hjá Havnar Róðrarfelag.

Bæði útvarpsstjóri og blað harmaðust, um tað skuldi gingið so galið, at eingin kappróður varð sendur, tí útvarpingin hevði so stóran týðning fyri kappingina – ikki bara fyri fólkíð kring landið, men eisini fyri áskoðararnar, sum við útvarpslurtum og hátalarum betur kundu fylgja kappróðrinum, tí ofta var ringt at síggja – ikki minst í Havn.

Gjaldið, sum kapp-róðrarfelagið vildi hava frá útvarpinum, var 1.500 krónur. Tað helt Niels Juel vera ov mikið.

– Tað kennist beikst at fáa slíkt krav frá okkara egnu. Høvdu vit ikki verið lívgaðir frá øllum síðum (við tilfarið til útvarpið, red.) og havt fingið loyvi at nýtt hópín av útvarps-tílfari uttanífrá fyri púra einki – ella ið hvussu so er bara fyri eitt lítið pro forma gjald – so hevði tað verið heilt ógjørligt at kunna hildið fram við útvarpinum – og so mæta slíkari »vælvild« her, segði Niels Juel harmur.

B36 føroyameistari

ari í fót bólti í 1. deild. Sosialurin skrivar, at tað vóru TB og B36, ið leiktu í Havn. B36 vann dystin 1-0.

Tveir aðrir landskappingardystir vórðu eisini leiktir hendan dagin. Tað vóru meðaldeildar- og dreingjalíðið hjá ÍF, ið

leiktu móti B36. Eisini hesar dystirnar vann B36. meðaldeildardystin við 6-2 og hin dystin við 5-1.

Daniel og Ioana Rapa:

–Føroyskt er nakað heilt serligt

Tað tók henni eitt hálv ár og honum eitt ár at koma á lagið við føroyska málinum. Tey bæði undirvísa nú á føroyskum sum lærarar í Vestmanna skúla, og nú stendur ikki á at tosa føroyskt. – Føroyskt er nakað heilt serligt og líkist ongum øðrum, siga tey bæði, Daniel og Ioana Rapa

SAMRØÐA

Heri á Rógvi

skalt skilja mentanina, sigur Ioana.

Munur á

Tað gongur sum smurt, tá tey bæði greiða frá, og tú mást mestsum minna teg sjálvan á, at talan skal gerast um eina grein um útlendingar og føroyskt mál. Tey bæði húsast í einum hús-um, sum standa mitt í bygðini, og ítróttarhøllin og skúlin eru ikki meira enn nøkur fet frá húsunum. Tey eru rættiliga vorðin miðpunkt í hondbóltsbygðini Vestmanna. Málið hjá teimum brýtur heldur ikki av frá restini av bygðini. Tað eyðkenda seigliga vestmannamálið hevur eisini fest røtur hjá ný-vestmenn-ingunum úr Rumenia.

Tað var tó munur á, hvussu skjótt tey lærdu at tosa føroyskt. Longu hálv ár eftir, at tey vóru komin kom Ioana á lagið, og hon kundi samskifta við hinar á liðnum og onnur. Seks mánaðir seinni kundi Daniel so smátt byrja til samskifta á føroyskum.

– Konufólkið tók sær rættiliga av mær. Tær gjørdu sær stóran ómak við at læra meg føroyskt. Tær vóru tolnar og tóku meg við í bindiklubb og annað, og tað gjørdi veruliga ein mun, at tær tóku sær tíð til at læra meg at tosa og skilja føroyskt, sigur Ioana, sum heldur, at hetta er fremsta orsøkin til, at hon gjørdist stinn í føroyskum eftir so stuttari tíð.

Hugurin hjá mannfólkinum at læra Daniel var ikki tann sami. So við og við mentist Daniel eisini við tí føroyska, og hann er í dag rættiiga væl fyri.

– Tað kendist ógvuliga frusterandi fyri meg ikki at kunna fylgja við, hvat onnur søgdu. Tá tey tosaðu saman og skemtaðu, so kundi eg als ikki fylgja við, og hetta orkymlaði meg nógv, sigur Daniel.

Daniel og Ioana Rapa stórrívast í Vestmanna, har tey hava búð í fjóra ár. Føroyska málið hava tey eisini tikið til sín. Enn tosa tey rumenskt saman, men við øll onnur tosað tey føroyskt uttan nakran trupulleika. Mynd: Finnur Justinussen

stórvegis. Tey hava tó lagt til merkis fleiri orð, ið líkjast í teimum báðum fremmandu málunum.

Tey duga tilsamans nógv mál nú, men eitt eru tey samd um: – Føroyskt er sum einki annað mál. Tað er nakað heilt serligt, siga tey bæði flennandi.

Tey greiða frá, at tey finga ein rættiligan hvøkk og vistu ikki síni livandi ráð, tá tey fyrstu ferð hoyrdu føroyingar tosa.

Bæði dáma og duga tey væl enskt, og hetta hevur eisini gjørt tað lættari, men tað ber ikki til at umseta alt úr enskum, tí mál-læran er als ikki tann sama, halda tey.

– Vit vildu fegin læra føroyskt, og vit royndu og royndu, hóast fólk høvdu hug at flenna, men tey meintu ikki nakað ílt við tí, sigur Ioana.

Tey heita á teirra vinfólk um at rætta tey, tá tey siga okkurt skeivt. Tað siga samstundis, at fólk hava vant seg somikið nógv við tey, at villurnar verða ikki lagdar til merkis.

Rumenskt er eitt mál av latinskum uppruna, og skuldi ikki líkst føroyskum nakað

árinu hava tey mest undirvíst í ítrótti í Vestmanna skúla.

Tey undirvísa eisini í øðrum lærugreinum. Øll undirvisingin er á føroyskum. Undirvisingin gongur eisini væl, og næmingarnir hava ongar trupulleikar við at skilja tey. Enn undirvísa tey bæði ikki í lærugreinini føroyskt.

– Tað er heilt øðrvísi at tosa við lærarar. Teir nýta heilt onnur orð – annað mál, sigur Ioana.

Seinasta árið hava tey gingið á læraraskúlanum á skeiðið í føroyskum. Tey hildu av fyrstan tíð, at talan var um eitt skeið fyri lærarar av fremmandum uppruna, men tað varð heldur talan um eitt skeið fyri lærarar í føroyskum. Har hava tey tó lært nógv frá kona læraranum Árna Dahl.

Munnligi parturin hevur verið lættari enn tann skrivligi. Tey eru samd um, at enn er nógv eftir at læra, og tey ætla eisini at halda áfram við at læra meira. – Okkum dámar væl at læra alt frá grundini. Vit fara at læra meira hvønn dag, ljóða siðstu føroysku orðini frá teimum báðum á hesum sinni.